

Місія та єдність Церкви у Вченні Католицької Церкви

«Ідіть же по всьому світу та проповідуйте Євангелію всякому творінню» (Мр16,15) «...щоб вони були одно так само, як і ми одно ... щоб вони були звершені в єдності, щоб світ збагнув, що послав єси мене...» (Ів17, 22-23). Ось дві великі настанови, які залишив Христос апостолам, а через них і Церкві. Місія та єдність – це є два завдання Церкви, які складають її природу і не реалізуються миттєво чи один раз і назавжди, а залишаються постійно актуальними для Церкви та для свого здійснення вимагають чимало зусиль і постійної благодаті Божої.

Метою цієї статті є, опираючись на документи, поглянути на те, чим є єдність і місія для Католицької Церкви, та який існує зв'язок між цими двома реальностями. Це в свою чергу допоможе краще розуміти природу самої Церкви та її завдання, тобто дасть можливість ще раз звернути увагу на речі, які для Церкви є фундаментальними.

Хоч досліджень поняття місії чи єдності в окремих документах Католицької Церкви є чимало, та набагато менше є праць, які б досліджували зв'язок між місією і єдністю. Вони існують або у вигляді статей, або окремих тем у місіологічних працях. Серед них є наприклад праці місіологів і богословів Девіда Боша, Хосе Сараїва Мартінса, Вальтера Каспера.

Отож, спочатку буде розглянуто поняття місії у вченні Католицької Церкви. Для цього звернемося до основних її документів присвячених цьому питанню. До них відносяться: Декрет Другого Ватиканського собору про місійну діяльність *Ad Gentes*, Апостольське повчання папи Павла VI *Evangelii Nuntiandi*, Енцикліка папи Івана Павла II про постійну актуальність місійного послання *Redemptoris Missio*, Декларація про єдність і спасительну універсальність Ісуса Христа і Церкви *Dominus Iesus*, а також документ *Nota dottrinale su alcuni aspetti dell'evangelizzazione*¹.

Друга частина статті буде присвячена концепції єдності Церкви. Для розгляду позиції Католицької Церкви щодо цього питання будуть взяті до уваги такі документи: *Ad Gentes*, *Evangelii Nuntiandi*, *Redemptoris Missio*, Декрет про єкуменізм *Unitatis Redintegratio* і Енцикліку Івана Павла II про єкуменічне завдання *Ut Unum Sint*.

В останній частині, маючи певне розуміння чим є місія і єдність Церкви, спробуємо їх порівняти, подивитися на взаємозв'язки між ними та їхню роль для Церкви.

1. Поняття місії у вченні Католицької Церкви

Декрет *Ad Gentes*

Декрет *Ad Gentes* є документом про місійну діяльність Церкви, який був прийнятий на Другому Ватиканському Соборі і є важливим та цінним найперше через те, що «...бажає накреслити засади місійної діяльності...»², тобто тому, що наголошує на фундаментальних елементах місії. Слід також відзначити, що цей документ був прийнятий на Соборі найбільшою кількістю голосів: 2394³. Крім цього Другий Ватиканський Собор став подією, яка подарувала нове дихання у розумінні місії Церкви.

¹ Доктринальна нота щодо деяких аспектів євангелізації (перекл. авт.).

² *Ad Gentes*, 1 (переклад за виданням *Документи Другого Ватиканського собору (1962-1965)*, Львів 2014).

³ W. INSERO, *La Chiesa è «missionaria per sua natura» (AG2). Origine e contenuto dell'affermazione conciliare e la sua recezione nel dopo Concilio*, (Documenta missionalia, 32), Editrice Pontificia Università Gregoriana, Roma 2007, 160.

Перш за все варто зазначити, що документ не подає прямого і точного визначення чим є місія, однак твердження, які він пропонує, разом творять цілісну та гармонійну мозаїку концепції місії Церкви.

У декреті уже з перших рядків наголошується, що Церква є послана до людей⁴. Вона є послана для того, «...щоб бути “вселенським Таїнством спасіння...”⁵ і «...старається проповідувати Євангеліє всім людям...»⁶. Іншими словами, Церква є місійна, про що наголошується у параграфі другому Декрету: «Церква ... за природою своєю є місійною...»⁷. З цього твердження випливає ключове поняття місії тобто, що місія не є лише частиною чи завданням Церкви, а належить до її сутності, природи, що в свою чергу означає, що Церква існує саме для того, щоб нести Євангеліє Христове для всіх людей заради їхнього спасіння. Оскільки без місії неможливо уявити собі Церкви та її ідентичності, кожен християнин як член Церкви несе відповідальність за її реалізацію.

Церква є місійна не від себе самої чи з власного бажання, а є «...послана Божим велінням...»⁸, а отже це походить із волі Божої. Походження місії Церкви бере початок із місії Сина і місії Святого Духа, а їхнім джерелом є воля та задум Бога Отця⁹. Причиною цього задуму є любов Бога Отця, який хоче щоб усі люди брали участь у Його житті¹⁰. Ця Любов є спрямована на спасіння всього людства. Отож, місія Церкви походить із Любові Отця, що існує між Отцем, Сином та Святим Духом, тобто має походження тринітарне¹¹. Наголос на місійності Церкви в контексті життя Пресвятої Трійці є важливою особливістю яку вносить Другий Ватиканський Собор у сприйняття місії.

Воплочення Божого Сина відбулося для того, щоб «...зробити людей причасниками Божої природи»¹². Ісус Христос, Той, кого сам Отець послав здійснити Свою місію, посилав своїх учнів проповідувати Євангеліє¹³. З цього доручення походить покликання Церкви продовжувати місію Христа, будучи Таїнством спасіння¹⁴. Отже, існує безпосередній зв'язок між місією Церкви та місією Христа. Місія Церкви, є тією ж, що й Ісуса Христа, яка полягала у несенні Доброї Новини бідним¹⁵. Метою цієї місії є привести усіх людей до Христа та дати їм можливість у повноті брати участь у Його Таїнстві¹⁶.

Неможливо є уявити здійснення місії Церкви без участі та допомоги Святого Духа. Саме Він є тим, хто здійснює місію Христа та допомагає Церкві поширюватися¹⁷.

Місія Церкви є універсальна, тобто є спрямована до всіх, тому, що Церква є послана до людей¹⁸. Це означає, що місія немає обмежень ні географічних, ні расових, ні будь-яких

⁴ AG, 1.

⁵ Там само, 1.

⁶ Там само, 1.

⁷ Там само, 2.

⁸ Там само, 1.

⁹ Там само, 2; J. MASSON, *Decreto sull'attività missionaria della Chiesa*, 49.

¹⁰ AG, 2; J. MASSON, *Decreto sull'attività missionaria della Chiesa*, 49.

¹¹ J. MASSON, *Decreto sull'attività missionaria della Chiesa*, 42; P. GIGLIONI, *Ad Gentes. Il “Decreto” conciliare sull'attività missionaria della Chiesa 7 dicembre 1965*, (s. e.) Roma 1988, 3.

¹² AG, 3.

¹³ Там само, 3.

¹⁴ Там само, 1, 5; P. GIGLIONI, *Ad Gentes. Il “Decreto” conciliare sull'attività missionaria della Chiesa 7 dicembre 1965*, 4.

¹⁵ AG, 5.

¹⁶ Там само, 5.

¹⁷ Там само, 5.

інших¹⁹. Вона є одна, але способи її реалізації є різними в залежності від обставин та ситуацій у яких здійснюється²⁰.

Отже, досліджуючи концепцію місії у Декреті стає очевидним, що Церква і місія – це дві реальності невіддільні одна від одної. Місійність є не лише покликанням Церкви, а й самою її природою, згідно задуму Бога. Церква не може не здійснювати волю свого Засновника, тобто не проголошувати Євангеліє. Основою ж та моделлю для місії Церкви є Пресвята Трійця.

Апостольське повчання папи Павла VI *Evangelii Nuntiandi*

Наступним важливим документом після *Ad Gentes*, в якому ми продовжимо дослідження концепції місії Церкви, є Апостольське повчання папи Павла VI про євангелізацію *Evangelii Nuntiandi*. На його формування вплинули три події: синод єпископів, який відбувся в 1974 році присвячений проблемі євангелізації, Святий рік проголошений Буллою “*Apostolorum Limina*” однією із головних тем якої була євангелізація, і третя подія – це десята річниця закриття Другого Ватиканського собору²¹. Серед цих подій найбільший вплив мала Третя Загальна Асамблея Синоду Єпископів в 1974 році, тема якої звучала: «Євангелізація у сучасному світі». Повчання є плодом праці цього синоду та базується на його рішеннях. Потреба обговорити цю проблему на синоді народилася з необхідності відповісти на соціо-культурні зміни які відбувалися в той час²². На синод 1974 року у свою чергу вплинув синод єпископів 1971 року присвячений проблемі справедливості у світі, на якому говорилося про необхідність працювати задля справедливості і вирішення соціальних проблем як невід’ємного виміру для євангелізаційної місії Церкви²³.

Слід також зазначити, що синод 1974 року є тісно пов’язаний з Другим Ватиканським собором. Про це свідчать питання, які синод ставив перед собою та шукав на них відповіді. Серед цих питань було питання чи після Собору відбулися певні покращення в євангелізаційній діяльності Церкви, тобто чи стала вона ефективнішою²⁴.

Перш ніж заглибитися у дослідження концепції місії у цьому документі слід зазначити, що замість слова «місія» у *Evangelii Nuntiandi* використовується термін «євангелізація», який у цій енцикліці означає те ж саме, що й «місія», хоч сам термін «євангелізація» є багатозначний та поєднує в собі багато елементів²⁵.

¹⁸ A. TREVISIOL, «La vocazione missionaria della Chiesa (Ad Gentes, 1-4-5-6-37)», in PONTIFICIA UNIVERSITÀ URBANIANA (ed.), *Chiesa e missione*, (Studia Urbaniana, 37), PUU, Roma 1990, 14.

¹⁹ J. MASSON, SJ, *Decreto sull'attività missionaria della Chiesa*, 51.

²⁰ AG, 6.

²¹ «Presentazione», in Esortazione apostolica *Evangelii Nuntiandi* (8 dicembre 1975), Elledici, Torino, 2003, n. 1; B. GANTIN, «L'esortazione apostolica di Paolo VI “Evangelii Nuntiandi”. Storia, contenuti, ricezione», in ISTITUTO PAOLO VI (BRESCIA). COLLOQUIO INTERNAZIONALE DI STUDIO (1995: BRESCIA) (ed.), *L'esortazione apostolica di Paolo VI “Evangelii Nuntiandi”. Storia, contenuti, ricezione. Colloquio Internazionale di Studio, Brescia, 22-23-24 settembre 1995*, (Pubblicazioni dell'Istituto Paolo VI, 19), Istituto Paolo VI Brescia 1998, 7.

²² W. INSERO, *La Chiesa è «missionaria per sua natura» (AG2). Origine e contenuto dell'affermazione conciliare e la sua ricezione nel dopo Concilio*, 295.

²³ Там само, 298; SECONDA ASSEMBLEA GENERALE DEL SINODO DEI VESCOVI, *La giustizia nel mondo* (30 novembre 1971), n. 6.

²⁴ ПАВЛО VI, «Апостольське повчання *Evangelii Nuntiandi*» (8 грудня 1975), в *Релігійна свобода і права людини. Місія і прозелітизм*, т.3, Львів 2004, 76.

²⁵ A. WOLANIN, «Il concetto della missione nei decreti “Ad Gentes” e “Apostolicam Actuositatem” e nella “Evangelii Nuntiandi”», 101; W. INSERO, *La Chiesa è «missionaria per sua natura» (AG2). Origine e contenuto dell'affermazione conciliare e la sua ricezione nel dopo Concilio*, 290.

Концепція євангелізації у апостольському повчанні базується на трьох основних елементах.

Перший полягає в тому, що проповідання Євангелія є основним обов'язком Церкви, а не якимось додатковим завданням²⁶.

Другим елементом є те, що причиною цього обов'язку є доручення Христа, який «...був першим і найбільшим проповідником Євангелія»²⁷. Отже концепція євангелізації Церкви в повчанні є у тісному зв'язку з євангелізаційною місією Ісуса Христа. Місія Христа є фундаментом для розуміння Церквою своєї євангелізаційної місії²⁸. Ісус Христос був посланий Отцем, щоб проголошувати Царство Боже і спасіння людям²⁹. Факт бути посланим і проповідання є двома основними елементами місійної активності Ісуса. З цієї євангелізаційної місії Христа і апостолів і народилася Церква³⁰, і Вона наслідуючи свого Засновника також має покликання голосити Царство Боже³¹. Церква не просто має завдання євангелізувати, а більше того, «Церква існує для євангелізації...»³². Отже, євангелізація є покликанням Церкви, але в той самий час є і її сутністю³³. Здійнюючи місію дану Христом, Церква є знаком та продовженням Його присутності та місії в світі³⁴.

Третім елементом євангелізаційної концепції є ціль цього обов'язку Церкви євангелізувати, яка полягає у вірі і спасінні всіх людей³⁵.

Сутність євангелізації полягає в проповіданні Христа перш за все «...тим, хто Його не знає...»³⁶ або як говорить в іншому моменті повчання «...нести Добру Новину в усі прошки людського суспільства...»³⁷. Однак Церква яка євангелізує в цей самий час повинна євангелізувати також саму себе, наголошується в *Evangelii Nuntiandi*³⁸. «...Церква сама потребує постійно сприймати Добру Новину...»³⁹, адже для того, щоб могли нести Євангеліє за свої межі, вона має слухати і жити Словом Божим всередині себе.

Отже, згідно *Evangelii Nuntiandi* євангелізація означає голосити Євангеліє не лише для християн чи нехристиян, а для всіх.

Крім проповідання Євангелія, євангелізація також полягає у заснуванні Церкви⁴⁰. Та й це не вичерпує її значення, адже євангелізація є дійсністю набагато складнішою і багатшою. Згідно *Evangelii Nuntiandi* євангелізація полягає не лише у проповіданні і заснуванні Церкви, але включає в себе також і інші аспекти: катехезу, Таїнства, свідчення⁴¹. Хоч у повчанні можна знайти ці визначення концепції євангелізації, та папа Павло VI

²⁶ *Evangelii Nuntiandi*, 5.

²⁷ Там само, 7.

²⁸ J. LÓPEZ-GAY, «Aspetti teologici dell'esortazione apostolica "Evangelii Nuntiandi"», in *Esortazione apostolica "Evangelii Nuntiandi" di sua santità Paolo VI. Commento sotto l'aspetto teologico ascetico e pastorale*, Sacra congregazione per l'evangelizzazione dei popoli, Roma 1976, 99-101.

²⁹ EN, 6, 8, 9.

³⁰ Там само, 15.

³¹ Там само, 14.

³² Там само, 14.

³³ Там само, 14.

³⁴ Там само, 15; J. LÓPEZ-GAY, «Aspetti teologici dell'esortazione apostolica "Evangelii Nuntiandi"», 100.

³⁵ EN, 5.

³⁶ Там само, 17.

³⁷ Там само, 18.

³⁸ Там само, 15.

³⁹ Там само, 15.

⁴⁰ Там само, 28.

⁴¹ Там само, 17.

говорить, що евангелізація є дійсністю настільки багатою і динамічною, що кожне визначення яке їй даємо буде неповним і обмеженим⁴². Тому необхідно брати до уваги всі елементи⁴³.

Метою евангелізації є внутрішня переміна особи, особисте навернення та навернення спільноти, її життя, середовища, діяльності і надання можливості всім вірити і спаситися⁴⁴.

Одним із найважливіших аспектів евангелізації є те, що вона є діяльністю спільнотною, діяльністю Церкви, а не індивідуальною, незалежною від Церкви⁴⁵. Євангелізаційна діяльність місіонера завжди відбувається від імені всієї Церкви і в єдності з Нею.

Однак, як наголосив папа Павло VI, евангелізація є неможлива без дії Святого Духа. Святий Дух є «...основною дійовою особою евангелізації ... тому, що спонукає голосити, приймати і сприймати Євангеліє⁴⁶».

Отже, є достатньо очевидно і зрозуміло, що існує тісний зв'язок між Христом, Церквою і евангелізацією, що неодноразово наголошується у повчанні⁴⁷. Церква має покликання евангелізувати, що бере свої початки від місії самого Ісуса. Євангелізація є не лише завданням Церкви, але також її ідентичністю і природою, про, що твердив і Другий Ватиканський собор.

Енцикліка Івана Павла II *Redemptoris Missio*

Цей документ також має велику цінність для місії і є тісно пов'язаний із попередніми місійними документами⁴⁸. Ця енцикліка про дійсність місійного послання була опублікована в 1990 році в 25-ту річницю виходу у світ декрету *Ad Gentes* і в 15-ту річницю повчання *Evangelii Nuntiandi*⁴⁹. Цим документом папа Іван Павло II хотів закликати «...Церкву до відновлення місійної діяльності...»⁵⁰, щоб відновити віру і християнське життя тому, що згідно його слів, місія «*ad gentes*» перебувала у стані ослаблення і сповільнення⁵¹.

Концепція місії Церкви в цій енцикліці, як і у вищезгаданих документах, є у тісному зв'язку з спасительною місією Ісуса Христа⁵². В *Redemptoris Missio* папа акцентує на *missio Filii*, місії Христа⁵³. Основним фундаментом місії Церкви є місія Христа, яку вона є покликана продовжувати отримавши для цього мандат від Нього через апостолів⁵⁴. Тому

⁴² EN, 17.

⁴³ Там само, 17; W. INSERO, *La Chiesa è «missionaria per sua natura» (AG2): origine e contenuto dell'affermazione conciliare e la sua recezione nel dopo Concilio*, 293.

⁴⁴ EN, 18, 5.

⁴⁵ Там само, 60.

⁴⁶ Там само, 75.

⁴⁷ Там само, 16.

⁴⁸ J. METZLER, «Encicliche missionarie», in *Dizionario di Missiologia*, PUU, EDB, Bologna 1993, 225.

⁴⁹ ІВАН ПАВЛО II, Енцикліка про постійну актуальність місійного послання *Redemptoris Missio* (7 грудня 1990), 2.

⁵⁰ Там само, 2.

⁵¹ Там само, 2.

⁵² W. INSERO, *La Chiesa è «missionaria per sua natura» (AG2). Origine e contenuto dell'affermazione conciliare e la sua recezione nel dopo Concilio*, 400; J. LÓPEZ GAY, SJ, «Un rinnovato impulso nell'attività missionaria della chiesa. Una missione senza confini e senza ambiguità», in *Cristo. Chiesa. Missione. Commento alla "Redemptoris Missio"*, (Studia Urbaniana, 38), PUU, Roma 1992, 92.

⁵³ G. COLZANI, «Missione. Bilancio di un concetto fondamentale della *Redemptoris Missio* ad oggi», 12.

⁵⁴ *Redemptoris Missio*, 31, 39, 62; J. LÓPEZ-GAY, «Redemptoris Missio» in *Dizionario di Missiologia*, PUU, EDB, Bologna 1993, 418.

місія Церкви, яка є універсальною не походить від себе самої, а бере свої початки від віри Ісуса Христа і ґрунтується на Його місії та дорученні⁵⁵.

Іншим важливим твердженням, яке робить папа є, що Ісус є єдиним Спасителем усіх⁵⁶. Спасіння полягає у відкупленні подарованому всьому людству⁵⁷. Найголовніша місія Христа полягала у об'явленні Отця людству: Бог об'явився людям через Сина⁵⁸. Саме цим об'явленням Бога папа Іван Павло II пояснює твердження собору, що Церква є по своїй природі місійною⁵⁹. Церква не може не проголошувати Бога, що об'явився людям⁶⁰.

Крім цього Іван Павло II акцентує на Царстві Божому. Царство Боже це є особа тобто Ісус Христос⁶¹. Церква ж є «... на служінні Царству»⁶², тобто її місія полягає у проголошенні Царства Божого, тобто Ісуса Христа усім людям⁶³.

Основною метою місії згідно Івана Павла II є формування християнської спільноти, яка має спільним слухання Слова Божого, молитву та Євхаристію⁶⁴.

В енцикліці також наголошується, що концепція місії є єдина, але реалізується вона у різні способи⁶⁵, де основною дійовою особою місії є Святий Дух тому, що нею керує, дає їй сили і здатності до здійснення⁶⁶.

Підсумовуючи, можна виокремити в енцикліці *Redemptoris Missio* три основні принципи. Перший, що місія має нерозривний зв'язок з Христом, який є єдиним Спасителем. Отже місія Церкви не походить від неї самої, а від Бога. Другий принцип, що місія Церкви полягає в проголошенні Христа і Царства Божого усім людям. На кінець, третій є, що Святий Дух є головною дійовою особою місії.

Декларація *Dominus Iesus*

В декларації *Dominus Iesus*, документі про унікальність і спасительну універсальність Ісуса Христа і Церкви, також можна відчитати концепцію місії Церкви. Документ є результатом праці Конгрегації у справах Віри, який з'явився як відповідь на актуальні вимоги та виклики. Метою декларації було «...ще раз нагадати католицьке віровчення...»⁶⁷, тому, що в контексті релятивізму, богослов'я релігійного плюралізму, розділення між Ісусом історичним і Христом віри, з'явилася небезпека заперечення спасительної унікальності і універсальності Христа, а також Церкви⁶⁸.

Концепція місії Церкви в *Dominus Iesus* базується на мандаті Ісуса Христа, тобто місія Церкви, класично, народжується з доручення Христа проповідувати Євангеліє»⁶⁹.

⁵⁵ *RM*, 4.

⁵⁶ *Там само*, 5.

⁵⁷ *Там само*, 4.

⁵⁸ *Там само*, 5.

⁵⁹ *Там само*, 5.

⁶⁰ *Там само*, 5.

⁶¹ *Там само*, 12.

⁶² *Там само*, 20.

⁶³ *Там само*, 3.

⁶⁴ *Там само*, 26.

⁶⁵ *Там само*, 31.

⁶⁶ *Там само*, 23, 24.

⁶⁷ КОНГРЕГАЦІЯ У СПРАВАХ ВІРОВЧЕННЯ, «Декларація про єдність і спасительну універсальність Ісуса Христа і Церкви *Dominus Iesus* (6 серпня 2000)», в *Богословія* 65 (2001), Львів 2001, 3.

⁶⁸ *Dominus Iesus*, 3; J. RATZINGER, «Contesto e significato della Dichiarazione “*Dominus Iesus*», in *Osservatore Romano* (6 settembre 2000), 9.

⁶⁹ *DI*, 1.

Крім цього концепція місії в декларації є пов'язана з об'явленням Самого Бога, яке вважається фундаментом місійності Церкви⁷⁰. Об'явлення яке здійснив Ісус є причиною, чому Церква продовжує місію Христа⁷¹. Ісус Христос є єдиний і універсальний спаситель та посередник тому, що помер за всіх і подарував спасіння усім⁷². Оскільки Христос є єдиним і універсальним спасителем, то і Церква має характеристики унікальності і універсальності⁷³. Місія Церкви полягає у проголошення Царства Божого, яке є призначене для кожного.

Не лишає поза увагою декларація і роль Святого Духа, який діє в серцях людей і готує їх до прийняття Євангелія⁷⁴. Лише завдяки дії Святого Духа також і в інших релігіях, вони можуть бути дорогами до спасіння, але не через сам факт їхнього існування як такого⁷⁵. Релігії є шляхами до спасіння, але не рівними і паралельними з християнством.

Отож, концепція місії в *Dominus Iesus* опирається на попередні документи (Ad Gentes, Evangelii Nuntiandi, Redemptoris Missio) не пропонуючи нічого радикально нового, а лише наголошуючи на тому, що було сказано Церквою раніше. Основою для місії Церкви є об'явлення і місія Ісуса Христа, а Святий Дух є той, хто дає можливість усім прийти до спасіння.

Доктринальна нота щодо деяких аспектів євангелізації

Іншим документом який є варто дослідити у перспективі концепції місії є документ Конгрегації Доктрини Віри *Доктринальна нота щодо деяких аспектів євангелізації*⁷⁶, опублікований 3 грудня 2007 року. Метою цієї ноти є «...прояснити деякі аспекти зв'язку між місійним дорученням Господа і повагою до совісті та релігійної свободи усіх»⁷⁷. Це аспекти, які наносять шкоду здійсненню євангелізаційної місії Церкви⁷⁸. В контексті релятивізму і абсолютизації людської свободи деякі вважають, що спасіння є можливе без Христа і тому не є необхідним Його проповідувати тим, які про Нього ще не чули⁷⁹. Сьогодні часто стверджується, що не є правильно євангелізувати тому, що в такий спосіб нав'язується своя правда іншим і отже здійснюється тиск на свободу людини.

Документ Конгрегації Доктрини Віри спростовує ці тенденції наголошуючи на основних аспектах євангелізації, серед яких є той, що Церква не може не проповідувати Євангеліє Христа усім і не може не об'являти правду тому, що Бог хоче спасіння усіх. Кожна людина має право почути Добру Новину, звідси й обов'язок євангелізувати⁸⁰. Любов Христова спонукає християн до ділення вірою. Починаючи з доручення Христа даного Церкві документ нагадує, що Христос через Церкву уприсутнюється у кожній епосі⁸¹. Крім

⁷⁰ *DI*, 5.

⁷¹ *Там само*, 5.

⁷² *Там само*, 11, 12.

⁷³ *Там само*, 16.

⁷⁴ *Там само*, 12.

⁷⁵ J. RATZINGER, «Contesto e significato della Dichiarazione "Dominus Iesus"», in *Osservatore Romano* (6 settembre 2000), n. 2.

⁷⁶ CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Nota dottrinale su alcuni aspetti dell'evangelizzazione* (3 dicembre 2007), <http://www.vatican.va>.

⁷⁷ *Nota dottrinale su alcuni aspetti dell'evangelizzazione*, 3 («...chiarire alcuni aspetti del rapporto tra il mandato missionario del Signore ed il rispetto della coscienza e delle libertà religiosa di tutti»).

⁷⁸ W. LEVADA, *Intervento nella conferenza stampa di presentazione della «Nota dottrinale su alcuni aspetti dell'evangelizzazione»* (14 dicembre 2007), <http://press.catholica.va>, (16 febbraio 2013).

⁷⁹ *Nota dottrinale su alcuni aspetti dell'evangelizzazione*, 3.

⁸⁰ *Nota dottrinale su alcuni aspetti dell'evangelizzazione*, 2.

⁸¹ *Там само*, 1.

цього, в документі говориться, що кожна діяльність Церкви має мати євангелізаційний, місійний вимір⁸². В той самий час, євангелізація є збагаченням також і для Церкви.

Місія є неможлива без дії Святого Духа. Він є Той, Хто реалізує воплочення Євангелія в культурі. Він є «...головною дійовою особою інкультурації Євангелія ...»⁸³.

Отже, місія Церкви в цьому документі базується на дорученні Христа та на Його місії, а Святий Дух є той, хто уможлиблює її здійснення.

Після аналізу концепції місії Церкви у основних місійних документах, стає чіткою картина вчення Католицької Церкви про місію і, як є можливо зауважити, вони не пропонують бачення радикально протилежні або суперечливі одне одному. Навпаки, вони мають ідеї дуже схожі. Документи одноголосно декларують, що місія не є лише завданням Церкви, але її природою та ідентичністю. Як пише Вальтер Каспер, місія для Церкви є невід'ємна і універсальна⁸⁴. Церква існує щоб євангелізувати, що означає проповідувати Христове Євангеліє усім людям для їхнього спасіння. Фундаментом цього всього, як уже було сказано, є місія самого Христа. Через доручення, яке Церква отримала від Христа та Його місію вона її продовжує. Отже, є тісний зв'язок між Церквою, Ісусом та місією, як і неодноразово наголошують ці документи. Однак, джерелом цього всього, тобто місії Ісуса Христа, місії Святого Духа і Церкви є воля та любов Бога Отця. Спільною думкою цих документів є також, що Святий Дух є основним виконавцем місії.

Очевидно кожен з цих документів має свою специфіку у розумінні місії Церкви, але зрозумілим є, що спільна ідея місії полягає, як уже було сказано, у проповідуванні Євангелія Христа для спасіння усім у співдії зі Святим Духом.

2. Концепція єдності Церкви у вченні Католицької Церкви

Дослідивши концепцію місії Церкви у основних місійних документах, розглянемо концепцію єдності Церкви у тих же документах, але крім них, ще у основних документах Католицької Церкви присвячених питанню єкуменізму.

Декрет *Ad Gentes*

Концепція єдності в *Ad Gentes* є представлена як воля самого Бога. Він покликав людей до участі у своєму житті, але не в спосіб індивідуалістичний, а в спільнотний⁸⁵. Воля Божа полягає в участі людей у своєму житті, єднаючи всіх у один народ, у єдність⁸⁶. Це є основною підставою чому і наскільки є важливою єдність християн.

З іншого боку, коли говориться про єдність Церкви, то вона представляється чимось, що потребує постійних зусиль для її відновлення. Єдність є важливою для християн також з огляду на потребу проповідування Євангелія, а в особливий спосіб для свідчення⁸⁷. В *Ad Gentes* концепція єдності Церкви є безпосередньо пов'язана з місійною діяльністю Церкви, оскільки в ньому говориться про єдність для спільного свідчення⁸⁸.

⁸² *Nota dottrinale su alcuni aspetti dell'evangelizzazione*, 2.

⁸³ *Там само*, 6 («...il protagonista dell'inculturazione del Vangelo...»).

⁸⁴ W. KASPER, *Non ho perduto nessuno. Comunione, dialogo ecumenico, evangelizzazione*, (I libri del Regno, 3), EDB, Bologna 2005, 216.

⁸⁵ *AG*, 2.

⁸⁶ *Ibid.*, 2.

⁸⁷ *Ibid.*, 6.

⁸⁸ *Ibid.*, 6; J. SARAIVA, *La missione oggi. Aspetti teologico-pastorali*, PUU, Roma 1994, 129.

Апостольське повчання *Evangelii Nuntiandi*

У повчанні *Evangelii Nuntiandi* питання єдності є присутнє в контексті поставленого запитання: «Якою є Церква після десяти років після закінчення Собору?»⁸⁹ Серед запитань які ставляться є одне яке стосується пошуку єдності Церкви. Проблемою є чи після Собору Церква робить більші зусилля для того, щоб шукати відновлення єдності між християнами задля свідчення Христа у більш ефективний спосіб?⁹⁰ Правдиве свідчення потребує єдності, тому, що вона є критерієм переконливості⁹¹. Також і в *Evangelii Nuntiandi* єдність розуміється у тісному зв'язку з євангелізацією, і представляється як: «...дорога і засіб для євангелізації»⁹². Оскільки є поділи, то відповідно є необхідні пошуки єдності Церкви. Отже, основними причинами для пошуку єдності є перш за все воля Христа і спільне свідчення для ефективного здійснення євангелізації»⁹³.

Енцикліка *Redemptoris Missio*

В *Redemptoris Missio* концепція єдності також є пов'язана з волею Бога бачити людей об'єднаних у один народ⁹⁴. Бог пропонує спасіння усім людям, засобом та знаком якого є Церква.

Про єдність йде мова в контексті невідкладної її реалізації задля спільного свідчення Євангелія⁹⁵. Єдність Церкви є представлена як така, що є не просто у тісному зв'язку з її місією, а є просто необхідною для неї. Християни повинні співпрацювати у сфері місії, тому й наголошується, що кожна церковна спільнота має жити в єдності та взаєморозумінні⁹⁶.

Декрет *Unitatis Redintegratio*

У документах *Ad Gentes, Evangelii Nuntiandi, Redemptoris Missio* мало говориться про єдність, адже це є документи більше місійного спрямування і кожен з них розглядає певну проблему, та однак жоден із них не залишає це питання поза увагою. Натомість, документ *Unitatis Redintegratio* є повністю присвячений питанню єдності Церкви.

Декрет *Unitatis Redintegratio* був прийнятий і проголошений 21 листопада 1964 року і є присвячений питанню єкуменізму, який є рухом для відновлення єдності між християнами. Цей документ є тісно пов'язаний з Догматичною Конституцією *Lumen Gentium*⁹⁷.

Найперше робиться наголос на відновленні єдності як одному із найголовніших завдань Другого Ватиканського Собору⁹⁸. З перших же рядків говориться, що єдність християн є необхідною тому, що Церква є заснована Ісусом Христом одна і єдина⁹⁹. Отже, в заснуванні Христом Церкви є два важливі моменти: перший полягає в тому, що Церква є

⁸⁹ *Evangelii Nuntiandi*, 76.

⁹⁰ Там само, 76.

⁹¹ J. LÓPEZ-GAY, SJ, «Aspetti teologici dell'esortazione apostolica "Evangelii Nuntiandi", 111.

⁹² EN, 77.

⁹³ Там само, 77.

⁹⁴ RM, 9.

⁹⁵ EN, 50.

⁹⁶ Там само, 51.

⁹⁷ GIOVANNI PAOLO II, Lettera enciclica circa l'impegno ecumenico *Ut Unum Sint* (25 maggio 1995), 8.

⁹⁸ *Unitatis Redintegratio*, 1 (переклад за виданням *Документи Другого Ватиканського собору (1962-1965)*, Львів 2014).

⁹⁹ UR, 1.

заснована Христом єдиною, а другим є те, що вона є однією¹⁰⁰. Тому єдність Церкви належить до її сутності і є «...головним знаком християнської спільноти...»¹⁰¹.

Бажання єдності походить від Бога Отця і Його великої любові послати Свого Сина не лише заради спасіння людства, а також, щоб зібрати всіх в одне¹⁰². Це є те, що Вальтер Каспер називає «єсхатологічна перспектива» з якої Собор починає говорити про єдність»¹⁰³.

Ісус Христос молився про єдність. Оскільки, єдність є волею самого Христа, тому християни мають обов'язок шукати її між собою. Єдність Церкви, полягає у єдності віри, у звершенні божественного культу і братній єдності¹⁰⁴. Церква має бути єдиним стадом Божим і ця єдність є святим таїнством у Христі і через Христа¹⁰⁵. Єдність Церкви є можлива через такі засоби: проповідування Євангелія, Таїнства і єпископський уряд та папу, наступника Петра¹⁰⁶. Однак ці засоби не є достатніми тому, що єдність є можлива лише під проводом Святого Духа, Того Хто є основою єдності Церкви¹⁰⁷. В *Unitatis Redintegratio* особливо звертається увага на зв'язок між Святим Духом і єдністю. Те саме можна зауважити і в *Lumen Gentium*, наприклад у параграфі 4, 7 і 15. Святий Дух є Той, Хто здійснює сопричастя і є Той, Хто єднає. Однак, в той самий час Він є Той, Хто керує різноманітністю служінь¹⁰⁸. Моделлю, а також основою єдності є Свята Трійця: єдність Отця, Сина і Святого Духа. Святий Дух є Той, Хто єднає Отця і Сина¹⁰⁹. Знаком і в той самий час джерелом єдності Церкви є Євхаристія¹¹⁰.

Отже з *Unitatis Redintegratio* є очевидно, що єдність є сутнісно невід'ємною для Церкви та є неможливо її досягнути лише людськими силами, як тільки з допомогою Святого Духа.

Енцикліка *Ut Unum Sint*

Енцикліка *Ut Unum Sint* папи Івана Павла II є першою енциклікою присвяченою питанню єкуменізму¹¹¹. Написана 25 травня 1995 року, вона має за ціль заохотити єкуменічні зусилля і підтримати тих, які працюють для єдності з метою її повного досягнення¹¹². Енцикліка має сильний зв'язок з Другим Ватиканським Собором, особливо з документом *Unitatis Redintegratio* і *Lumen Gentium* тому, що повторює багато їхніх думок щодо єдності Церкви¹¹³. Зі словами «Христос кличе всіх своїх учнів до єдності»¹¹⁴, папа Іван Павло II закликає всіх християн до єдності¹¹⁵, якої слід шукати з різних причин.

¹⁰⁰ L. JAEGER, *Il decreto conciliare "sull'ecumenismo". Storia, contenuto e significato*, 75.

¹⁰¹ P. NEUNER, *Teologia ecumenica*, (originale tedesco, Darmstadt, 1997), (Biblioteca di teologia contemporanea, 110), Queriniana, Brescia 2006³, 19.

¹⁰² UR, 2.

¹⁰³ W. KASPER, *Chiesa Cattolica. Essenza-Realtà-Missione*, (originale tedesco, Freiburg – Basel – Wien, 2011), (Biblioteca di teologia contemporanea, 157), Queriniana, Brescia 2012, 486.

¹⁰⁴ UR, 2.

¹⁰⁵ Там само, 2.

¹⁰⁶ Там само, 2.

¹⁰⁷ Там само, 2.

¹⁰⁸ Там само, 2.

¹⁰⁹ L. JAEGER, *Il decreto conciliare "sull'ecumenismo". Storia, contenuto e significato*, 88.

¹¹⁰ UR, 2; L. JAEGER, *Il decreto conciliare "sull'ecumenismo". Storia, contenuto e significato*, 81.

¹¹¹ M. ZAGO OMI, «Importanza missionaria di *Ut Unum Sint*», in *Studium* 6 (1995), (Miscellanea Italiano 1), Roma, 869.

¹¹² M. ZAGO OMI, «Importanza missionaria di *Ut Unum Sint*», 869; *Ut Unum Sint*, 3.

¹¹³ M. ZAGO OMI, «Importanza missionaria di *Ut Unum Sint*», 870.

¹¹⁴ *Ut Unum Sint*, 1. («Cristo chiama tutti i suoi discepoli all'unità»).

¹¹⁵ Там само, 1.

Перш за все, єдність є волею Божою, що полягає у єдності не лише християн, але й усього людства¹¹⁶. Через це Він послав Свого Сина в світ. Ісус сам просив Отця про єдність¹¹⁷. Воля Божа є основою для пошуку єдності з боку Церкви і є причиною розвитку екуменічного руху¹¹⁸. Християни мають обов'язок і відповідальність перед Богом у примиренні між собою¹¹⁹.

Інша причина необхідності єдності полягає у потребі ефективно проповідувати Христа і Його Євангеліє. Єдність християн у вірі є необхідною для переконливого свідчення іншим.

Церква є таїнством єдності, яке полягає щоб «...зібрати всіх і все у Христі...»¹²⁰. Проголошуючи Євангеліє вона повинна зробити всіх людей з'єднаними у сопричасті.

Цитуючи *Lumen Gentium* 14, Іван Павло II наголошує, що єдність Церкви не полягає у перебуванні осіб разом, а саме у сопричасті християн, що виражається у присутності трьох основних елементів: визнання віри, таїнств і сопричастя ерахії¹²¹. Існує зв'язок між сопричастям християн і сопричастям в Трійці. Пресвята Трійця є основою і моделлю для єдності Церкви. «Вірні є одним тому, що в Святому Дусі, вони є в сопричасті з Сином і в Ньому є в сопричасті з Отцем...»¹²² Те саме знаходимо в *Lumen Gentium* 4. Таким чином сопричастя між християнами є способом їхньої участі і сопричасті з Богом і Його житті¹²³. Така єдність є даром Святого Духа і є центральним моментом для Церкви»¹²⁴.

Що стосується єдності як сопричастя, папа Іван Павло II є співзвучний з еклезіологією Другого Ватиканського Собору, яка є еклезіологією сопричастя¹²⁵. Наприклад, в *Lumen Gentium* 1 говориться, що Церква в Христі є Таїнством, а отже знаком і засобом єдності з Богом і усім людством.

Однак, єдність не означає уніформізм, тобто не виключає різноманітність. Навпаки різноманітність належить до сутності Церкви¹²⁶. Тому потрібна єдність у різноманітності¹²⁷.

Отже, незважаючи на те, що про питання єдності говориться небагато у документах *Ad Gentes*, *Evangelii Nuntiandi*, *Redemptoris Missio*, у кожному з них є звернення уваги на це питання, що свідчить про його важливість і актуальність. В місійних документах єдність Церкви бачиться у зв'язку з місією.

В документах присвячених екуменізму вона розуміється як така, яку бажає Бог і яка ґрунтується на Ньому. Бог хоче спасіння усіх і єдності всього людства. В документах *Unitatis Redintegratio* і *Ut Unum Sint* наголошується, що єдність Церкви є чимось, що належить до сутності Церкви. Єдність походить з волі Божої, і Трійця є її основою та

¹¹⁶ *Ut Unum Sint*, 6.

¹¹⁷ Там само, 6.

¹¹⁸ Там само, 5.

¹¹⁹ Там само, 6.

¹²⁰ Там само, 5.

¹²¹ Там само, 9.

¹²² Там само, 9. («I fedeli sono uno perchè, nello Spirito, essi (sono nella comunione del Figlio e, in lui, nella sua comunione col Padre...»).

¹²³ Там само, 9.

¹²⁴ Там само, 9.

¹²⁵ W. KASPER, *La Chiesa di Gesù Cristo. Scritti di ecclesiologia*, (originale tedesco, 2011), (Biblioteca di teologia contemporanea, 152), Queriniana, Brescia 2001, 261-262.

¹²⁶ PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA PROMOZIONE DELL'UNITÀ DEI CRISTIANI, *Direttorio per l'applicazione dei principi e delle norme sull'ecumenismo* (25 marzo 1993), EDB, Bologna 1993, n. 16.

¹²⁷ D. BOSCH, *La trasformazione della missione. Mutamenti di paradigma in missiologia*, 642.

моделлю. Вона повинна бути не лише між християнами, але й між усіма людьми. Святий Дух є Тим, Хто реалізує цю єдність, яка полягає у сопричасті.

3. Зв'язок між місією та єдністю Церкви: проблема і необхідність

Розглянувши поняття місії та єдності Церкви стає очевидно, що обидва є важливими для Церкви, оскільки належать до її природи. Уявити собі Церкву без одного або другого було б неможливо: вона б тоді не була Христовою Церквою. Однак як співвідносяться одна реальність з іншою, який зв'язок існує між єдністю Церкви та її місією?

Факт, що ці дві реальності належать до сутності Церкви і, що вона не може існувати без обох вже творить між ними тісний зв'язок. Якщо Церква здійснює свою місію без єдності, тоді вона несе не Христа тим, які про Нього ще не чули, але несе поділ і свою конфесію¹²⁸. Щоб проповідання Євангелія було ефективним, а свідчення переконливим єдність між християнами є необхідною. «...лише Церква *єдина* може бути повністю *переконливою* в очах людей»¹²⁹. Як уже було сказано у повчанні *Evangelii Nuntiandi*, єдність це є дорога і засіб для євангелізації. З іншої сторони, місія, проповідання Євангелія робить більш легшим досягнення єдності Церкви, і тому можна також сказати, що місія є дорогою для єдності християн¹³⁰. Отож, між місією та єдністю Церкви є сильний і взаємний зв'язок.

Наприклад, у декреті *Ad Gentes* можна побачити як в особливий спосіб наголошується на зв'язку між проповіданням євангелія і єдністю. «...заради місійної потреби всі охрещені покликані до об'єднання в одному стаді, щоб одноставно свідчити перед нехристиянськими народами про Христа, свого Господа»¹³¹. Для місії є дуже важливе спільне свідчення спільної віри¹³². Після Другого Ватиканського Собору два поняття: Церква і місія стають дуже пов'язані. «...стало неможливим говорити «Церква» чи «місія» без того, щоб одночасно говорити про єдину місію єдиної Церкви»¹³³. Девід Бош називає це «змінюю парадигми неймовірних масштабів»¹³⁴. Ця зміна відбулася завдяки новому усвідомленню того, що означає бути християнами. Бош вказуючи про нерозривний зв'язок з місією та єдністю, каже, що це не є зумовлене просто новими обставинами сучасного світу, але є даром єдності здійсненим Богом для Церкви, яка є єдиним тілом Божим¹³⁵.

Також в *Redemptoris Missio* наголошується на цьому зв'язку між місією і єдністю Церкви, говорячи, що однією з основних цілей місії є об'єднання людей «...в слуханні Євангелія в братській спільноті, на молитву і Євхаристію»¹³⁶. Сопричастя є однією з основних характеристик автентичності християнського життя і виражається у різних

¹²⁸ D. BOSCH, *La trasformazione della missione. Mutamenti di paradigma in missiologia*, (originale inglese, Matyknoll, New York, 1991), (Biblioteca di teologia contemporanea, 109), Queriniana, Brescia 2000³, 635.

¹²⁹ M. J.SARAIVA, *La missione oggi. Aspetti teologico-pastorali*, PUU, Roma 1994, 131. «...solo una Chiesa unita può essere completamente *credibile* agli occhi degli uomini».

¹³⁰ M. J.SARAIVA, *La missione oggi. Aspetti teologico-pastorali*, PUU, Roma 1994, 125.

¹³¹ AG, 6.

¹³² W.KASPER, *Non ho perduto nessuno. Comunione, dialogo ecumenico, evangelizzazione*, 225.

¹³³ D. BOSCH, *La trasformazione della missione. Mutamenti di paradigma in missiologia*, 641. («...è diventato impossibile dire “chiesa” o “missione” senza parlare contemporaneamente dell'unica missione dell'unica chiesa»).

¹³⁴ Там само, 641. («un mutamento di paradigma di enormi proporzioni»).

¹³⁵ Там само, 641.

¹³⁶ RM, 26.

аспектах: людському, духовному і матеріальному¹³⁷. Енцикліка заохочує до спільного свідчення Христа і тому закликає працювати для єдності християн¹³⁸.

В *Ut Unum Sint* говориться про зв'язок між єдністю і місією, наголошуючи на цих двох реальностях як на сутнісних вимірах Церкви, а також на завданнях, які вона має здійснити. Іван Павло II цитує щодо цього документ Конгрегації у справах віровчення:

«Церква не є дійсністю замкнутою на собі, але є постійно відкрита на місійну та екуменічну динаміку тому, що є послана у світ проповідувати і свідчити, здійснювати і поширювати таїнство сопричастя, яке є її основою: збирати всіх і все у Христі; бути для всіх «нероздільним таїнством єдності»¹³⁹.

Варто зауважити, що як і місія так і єдність не є лише справою людини, але перш за все дією Бога, особливо Святого Духа¹⁴⁰. У цих завданнях людина є співробітником.

Отож, висновки, які можна зробити полягають у тому, що місія і єдність є дві невід'ємні реальності для Церкви, що становлять її природу. Вони дуже пов'язані між собою. Неможливо є уявляти Церкву без їх обох, так само як і одна не може правдиво існувати без іншої. Можна сказати, що одна вимагає іншої, тобто проповідування Євангелія потребує єдності християн, і в той самий час Євангеліє робить можливою єдність. Девід Бош справедливо зауважує про те, що «Місія у єдності і єдність у місії...»¹⁴¹.

Для Церкви в однаковій мірі є необхідними як єдність так і місія, і не поокремо, а разом. Якщо буде брак в одному, відчуватиметься брак і в іншому. Правдива християнська спільнота мала б бути єдиною і місійною. Тому Церква має завдання бути особливо чутливою до цих сутнісно важливих для неї завдань.

¹³⁷ *RM*, 26.

¹³⁸ K. McDONALD, «Mission, ecumenism and the activity of the sects», in *Cristo, Chiesa, Missione. Commento alla "Redemptoris Missio"*, (Studia Urbaniana, 38), PUU, Roma 1992, 252; *RM*, 50.

¹³⁹ CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, Lettera ai Vescovi della Chiesa Cattolica su alcuni aspetti della Chiesa intesa come comunione *Communio notio*, 4. («la Chiesa non è una realtà ripiegata su se stessa bensì permanentemente aperta alla dinamica missionaria ed ecumenica, perché inviata al mondo ad annunciare e testimoniare, attualizzare ed espandere il mistero di comunione che la costituisce: a raccogliere tutti e tutto in Cristo; ad essere per tutti "sacramento inseparabile di unità»).

¹⁴⁰ M. ZAGO, «Importanza missionaria di *Ut Unum Sint*», 879.

¹⁴¹ D. BOSCH, *La trasformazione della missione. Mutamenti di paradigma in missiologia*, 642 («La missione nell'unità e l'unità nella missione...») (перекл. авт.).